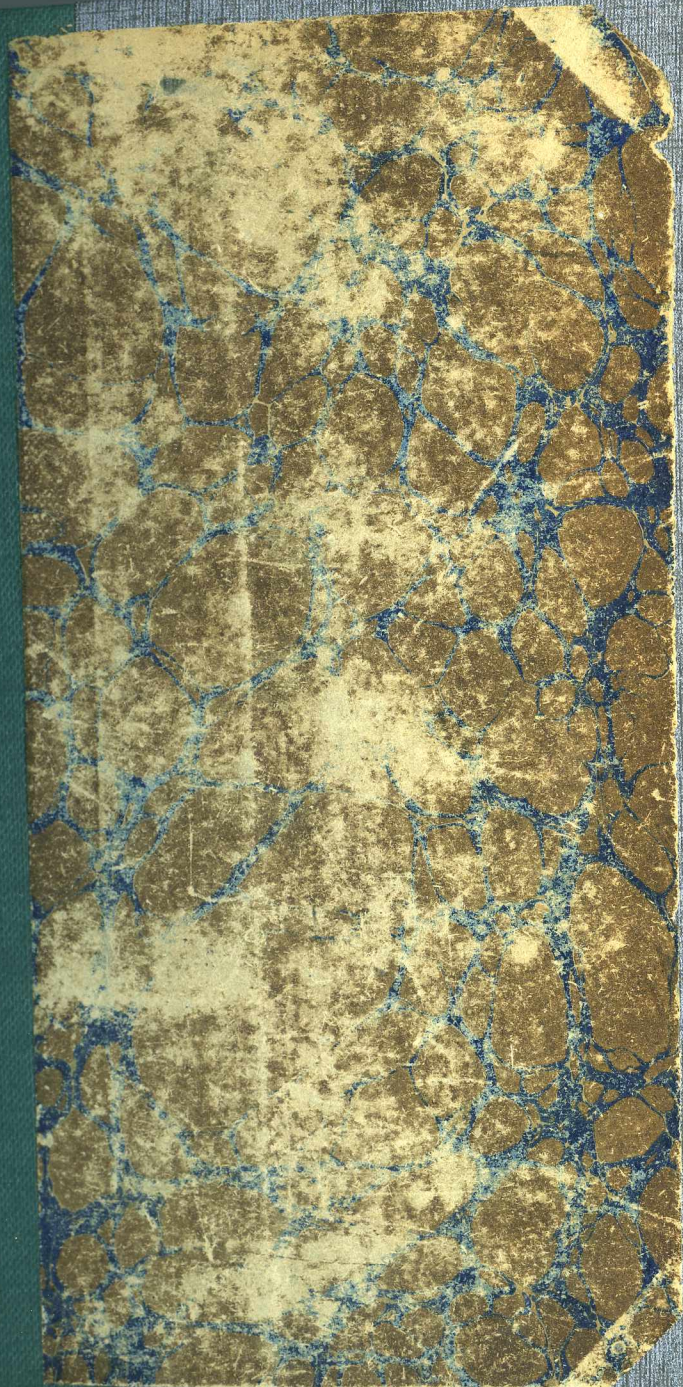

Politikai
röpiratek.

157.

157

1399

A'

JÁSZOKNAK ÉS KUNOKNAK

DICSÓ EMLÉKEZETŰ

MÁRIA THERÉZIA

KIRÁLYNÉ ÁLTAL

1745^{dik} ESZTENDŐBEN

ADATOTT

KEGYELMES KIR.

KIVÁLTSÁGOS⁴ LEVÉL.

3. / a.

PESTEN,

NYOMT. TRATTNER-KÁROLYI BETŰVEL,

URI UTSZA 612d. SZ.

1839.

MANUFACTURED BY THE MANUFACTURER

MADE IN GREAT BRITAIN

THE MANUFACTURER'S MARK

REGISTERED TRADE MARK

THE MANUFACTURER'S MARK

MADE IN GREAT BRITAIN

REGISTERED TRADE MARK

THE MANUFACTURER'S MARK

THE MANUFACTURER'S MARK

REGISTERED TRADE MARK

THE MANUFACTURER'S MARK

MADE IN GREAT BRITAIN

REGISTERED TRADE MARK

Nos Maria Theresia Divina Favente
Clementia Regina Hungariae, Bohemiae, Dalma-
tiae, Croatiae, Slavoniae, Ramae, Serviae, Gal-
liciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariae; Ar-
chidux Austriae; Dux Burgundiae, superioris, et
inferioris Silesiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae,
Carnioliae, Mantuae, Parmae, Placentiae, Lim-
burgi, Luxemburgi, Geldriae, Virthembergae;
Princeps Sveviae; Marchio Sacri Romani Imperii,
Burgoviae, Moraviae, superioris, et inferioris Lu-
satae; Comes Habsburgi, Flandriae, Tyrolis,
Ferretis, Kyburgi, Goriti, Gradiscae, et Arthe-
siae; Landgrafia Alsatiae; Comes Namurci, Do-
mina Marchiae Slavonicae, Portus Naonis, Sali-
narum, et Mechliniae, Nupta Dux Lotharingiae,
ac Barri; Magna Dux Hetrueriae etc. „Memoriae
commendamus tenore praesentium significantes, qui-
bus expedit universis: Quod Fideles Nostri, Pru-
dentes, et Circumspecti, Andreas Horváth, Joa-
nes Nánássy, et Stephanus Varró, qua Regio
Coronarium Districtum Nostrorum Jazigum et
Utriusque, Majoris videlicet et Minoris Cumaniae, in
iisdemque sitorum universorum Locorum Deputati,
et coram Personalis Praesentiae Nostrae Regiae
in Judiciis Locumtenente, et actuali Intimo Con-
siliario, Fideli nostro, Nobis sincere dilecto, Spe-

ctabili, ac Magnifico Comite Antonio Grassalkovich de Gyarak, sub die vigesima octava praeteriti Mensis Februarii, legitime constituti Plenipotentiarii, suis, ac reliquorum universorum Jazigum, et Cumanorum, seu Phylisteorum, Nominibus, et in Personis, exhibuerunt, et praesentarunt Nobis varias antiquas, et vetustas Literas Privilegiales, diversorum olim Hungariae Regum, gloriosae memoriae Praedecessorum Nostrorum, de, et super certis Eorundem Immunitatibus, Libertatibus, et Praerogativis sonantes, demisse in eo supplicantes, quatenus benigne consideratis tum Antenatorum, et in iisdem Districtibus olim etiam existentium Praedecessorum suorum, pro diversitate Occasionum, et Circumstantiarum, persaepe cum Sangvinis etiam profusione, Divis olim Regibus Hungariae, et Sacrae Regni Coronae praestitis fidelibus, atque utilibus Obsequiis, tumque etiam propriis Ipsorum Servitiis, et Meritis, diversis Occasionibus pro Rege, ac Regno, communique Salute, ac jam Majestati quoque Nostrae fideliter aequae, ac utiliter: Signanter vero, dum occasione postremae Tartarorum in Regnum nostrum Hungariae Irruptionis, et Partium Trans Tybiscanarum inundationis, et hostilis Devastationis, praeterito Bello Turcico interventae, moderni praefatorum Districtuum Incolae, et Inhabitatores notabili Numero, arreptis Motu proprio Armis, praefatos Tartaros, Partium illarum Incolas in di-

ram Captivitatem abigentes, Loca incinerantes, Ferroque, et Igne in praenotatas Partes hostiliter grassantes, fideliter persecuti, ereptis plurimis e manu Eorundem Captivis, cum ingenti Publici bono, e Regno profligari juverunt, dein vero in supprimendis Pacem, et Tranquillitatem publicam turbare volentibus nefariis, et seditiosis Perroianis Asseclis; In expediendis item adversus Mollimina Regis Borussiae in Silesitica Castra Nostra, Armis, et aliis omnibus Militaribus Requisitis bene provisus quadringentis Equitibus; Phalangis item Legionis Hallerianae in Comitatu Bekessiensi adversus Officiales eidem praefectos temultuantis oppressione praestitis, et in futurum quoque pro Viribus suis pari fidelitate, et alacritate praestandis Servitiis, praexhibita avita Ipsorum Regia Privilegia, in quantum Legibus Regni non adversarentur, extractive clementer confirmare, Possessiones, et Praedia universa, ad Districtus ab antiquo spectantia, pro usu Inhabitatorum eorundem Districtuum clementer concedere; Super Exercitio autem Juris Gladii benignam Concessionem iisdem Privilegiis per expressum inseri facere dignaremur. Unde Nos attentis, et consideratis cum nonnullorum Fidelium Nostrorum demissa Commendatione, tum et antelatorum Jazigum, et Utriusque Cumaniae Incolarum, et Inhabitatorum, humillima Supplicatione, Nostrae propterea facta Majestati, tum vel maxime ex eo, quod dicti Tres Distri-

ctus, et eorum Incolae pro moderna etiam gravissima Belli Necessitate Nostra, propriis suis Sumptibus, et Expensis, Mille Equites, Armis, et aliis Requisitis Militaribus bene instructos, pro Servitio Nostro Se daturos, et statuturos, et in futurum quoque, in Casibus Generalium, vel Particularium Regni Insurrectionum, Se juxta Vires, et Possibilitatem suam insurrecturos; Ac praeterea Semet pro Sui Redemptione Domui Invalidorum Militum Nostrorum Festiensi, velut eosdem Tres Districtus hactenus possidenti, Quingenta millia, ac pro Meliorationum Sumptibus, et Expensis aliis quindecim millia Florenorum Rhenensium Semet deposituros; Ac praeter et ultra publicam Regni Contributionem, Iphis a proportione obvenientem, in sortem Salarii Palatinalis, quod nunc ex Aerario Nostro Regio solvitur, annue adhuc ter mille Aureos Ducatos, duodecim mille sexcentos Florenos Rhenenses facientes, ad Aerarium Nostrum Regium Camerale de Tempore in Tempus rite Semet persoluturos appromiserint, imo Scripto etiam, medio supranominatorum suorum Plenipotentiariorum, sub die vigesima Mensis Aprilis, et Anni currentis Semet ita, ut Corpus Eorundem Districtuum, etiam pro illis Locis, qui ad praedectas Conditiones accedere nollent, stare debeant, firmiter, et in Solidum obligaverint, et obstrinxerint, Instantia antelatorum Andreae Horváth, Joannis Nánássy, et Stephani Varró, suo

et reliquorum universorum Jazigum, et Cumanorum Nominibus, modo, uti supra facta, clementer admissa, et exaudita, praeexhibitae avaritiae Literas Eorundem Districtuum Privilegiales, in quantum Legibus Regni non adversantur, et pro moderno Ipsorum Statu, et Usu ipsis deservire possunt, in subinsertis Punctis, benigne confirmandas; Ac insuper ex speciali, et nova Regia Gratia, et Munificentia Nostra, iisdem praefatorum Trium Districtuum Incolis, et Inhabitoribus etiam Jus Gladii, seorsive in quolibet Districtu, modo abinfra denotato, libere exercendum, clementer superaddendum, et concedendum esse duximus. Quorum itaque Confirmationis Punctorum Privilegialium Series, et Tenor in hunc modum sequitur. Et quidem

Primo: Ut ipsos praefatorum Trium Districtuum Incolas, et Inhabitantes in Causis praecise contra Ipsos motis, nullus omnino Judicum, vel Justitiariorum Regni, Ecclesiasticorum videlicet, et Saecularium, praeterquam Regni Palatinus, qua Judex Cumanorum, et illius Capitaneus, ac etiam Capitanei, et Judices Ipsorum, in medio Ipsorum constituti, ad cujusvis Instantiam, et in quibuscunque Causis, exceptis duntaxat ad Forum Ecclesiasticum de Jure spectantibus; et praeterea Metalibus, in Articulo decimo nono Anni millesimi sexcentissimi trigesimi quinti declaratis; Vel respectu Rerum, ac Bonorum extra Districtus, per ipsos, vel Ipsorum aliquem possessorum; Vel

etiam Delictorum extra Districtus commissorum, si in Loco Delicti comprehensi fuerint, movendis, judicare, vel Judicatu suo adstare, compellere possit, aut valeat.

Secundo: Iidem Jaziges, et Cumani, intra ambitum Regni, de Eorum Personis, et Mercibus, ac quibusvis Rebus Secum habitis, ad nullam penitus tributariam Teloniorum vel Naulorum Solutionem compellantur, vel adstringantur, Regias tamen Tricesimas, ab omnibus Eductis, et Inductis solvere obligentur.

Tertio: Ut a nullo Judicum, et Justitiariorum Regni, pro Debitis, sive propriis, sive alienis, vel aliis etiam quibusvis Praetensionibus, in Personis, vel Rebus suis arestentur, detineantur; vel Judicatu Ipsorum, in quantum extra Districtus possessionati non essent, stare cogantur, verum Eosdem, ut supra, coram suis Capitaneis, et Judicibus convenire teneantur.

Quarto: Ut supremum, seu Palatinalem Capitaneum, ipsemet Regni Palatinus constituat, sub Illius autem Praesidio ipsi Incolae, et Inhabitantes suos Capitaneos, Assessores, et alios necessarios Officiales Districtuales; Judices vero, et reliquos Locorum Servitores, soli Incolae, et Inhabitantes Locorum e medio Sui, vel aliunde etiam, si inter ipsos apti, et idonei pro hoc, aut illo Officio non reperirentur, libere eligere valeant. Et quia

Quinto: Ex particulari sane Gratia, et Benignitate Nostra, dictis Districtuum Incolis, principaliter etiam id clementer concessissemus: Ut Semet a Domo Invalidorum Militum Nostrorum Pestiensis, depositis modo praevio deponendis, redimere possint; Igitur facta eadem redemptione, persolutisque in futurum etiam iis, quae ad rationem Quanti Nostri Contributionalis, ac praeterea in sortem Palatinalis Salarii Aerario Nostro Regio Camerali annue (uti praemissum est) praestare tenebuntur, liberam Territoriorum, et Praediorum suorum, ad eosdem tres Districtus de Jure, et ab antiquo spectantium, signanter vero: Oppida Jász Berény, Kardszagújszállás, et Halass: Possessiones item Árokszállás, Apáthi, Fénszarú, Felső seu Gáál Szent György, Dósa, Jákohalma, Mihályteleke, Alsó Sz. György, Ladány, Kisér, Madarász, Kúnhegyes, Kisújszállás, Türkevi, Kún Szent Márton, Philip szállása, Szabadszállása, Kún Szent Miklós, Laczkháza, Dorosma, Félegyháza, et Mayssa. Praedia praeterea: Boldogháza, Ágó, Négyszállás, Szent András, Asszonyszállás, Magyarka, Bóltsa, Kődszállás, Orgonda, Szent Miklós, Kápolnás, Fabiánka, Kolbász, Kiss, et Tóó-Turgony, Marjalaka, Kis-Kaba, Mórítz, Pohamara, Csorba, Mesterszállása, Bodoglár, Tajó, Kis Balás, Bösztör, Báfony, Kátó, Csókás, Lajos, Misse, Kocsér, Kara, Szent László, Mórítzgáttya, Szank, Orgovány, Kisszállása, Galambos, Ferenczszál-

lása, Jakabszállása, Bene, Csólyos, Ágasegyháza, Pálka, Kömpöcz, Matkó, Kerekegyháza, Átokháza, cum eo pertinente Diverticulo Seregélyes, Pálos, Üllés, Zsana, seu Kőkút, Mérges, Kigyós, Fejértó, Füzes, Balota, et Jakabháza, in quantum sive per Ipsos, sive vero ad rationem dictae Domus Invalidorum Militum Nostrorum hactenus realiter possessa fuerunt, utendi, et fruendi, non tamen abalienandi habeant potestatem. Porro

Sexto: Praefatis Jazigum, et Cumanorum Districtibus, eorundemque Locis etiam id liberum erit, ut quosvis liberae migrationis, et Conditionis, ad eoque nulli Domino Terrestri obligatos Advenas undecunque advenientes in medium sui recipere, et eosdem ad praestanda in medium Ipsorum publica, et Communia Onera, ad instar reliquorum Incolarum suorum adstringere, receptos tamen et per Dominos Terrestres repetitos colonos, observatis tamen de Jure observandis, edoctisque ad mentem Legum edocendis, sub Poenis legalibus, Repetentibus restituere teneantur. Et sic

Septimo: Universi praefatorum Districtuum Jazigum, et Cumanorum Incolae, et Inhabitatores, quoad praemissa Communia eorundem Districtuum Privilegia, et Beneficia paris Conditionis sint, aequalibusque gaudeant Immunitatibus, et Praerogativis. Demum

Octavo: Locorum Communitatibus Romano-Catholicis, in iisdem Districtibus sitis, Jus etiam Patronatus eo modo benigne concedimus: Ut in

casu cujuspiam Parochiae Ipsorum Vacantiae, aptum, et idoneum, bonaeque vitae, ac Morum Presbyterum, ordinario Episcopo suo Dioecesano, vel ejusdem in Spiritualibus Vicario, pro Plebano Ipsorum praesentandi facultatem habeant, praesentatum tamen, et Canonice introductum, debita reverentia, et honore prosequi, Proventusque Ejusdem consuetos Eidem administrare, et coeteras Patronis Ecclesiarum incumbentes Obligationes rite adimplere debeant; Ultra haec autem omnia

Nono: Ex speciali nova Gratia, et Munificentia Nostra, praerecensitis Libertatibus, et Praerogativis, etiam hoc superaddimus, et benigne concedimus: ut omnes tres saepe fatorum Jazigum, et Cumanorum Districtus, in medio Ipsorum Jus quoque Gladii, sub Praesidio tamen, et directione Palatinalis Capitanei, adhibitisque Districtualibus Ipsorum Capitaneis, et Assessoribus, convocatisque etiam aliis e medio Ipsorum, vel aliunde etiam (si opus fuerit) Juris peritis, et Justitiam amanti-
bus Viris, pro Juris, et Justitiae exigentia, ad instar Magistratum Comitatus, et aliorum ad id Privilegiatorum, libere exercere possint, atque valeant; Salva nihilominus tam in Criminalibus, quam Civilibus Eorundem Causis, in quantum de Lege Regni appellabiles sunt, ad Palatinum Regni, pro tempore constitutum, velut legalem, et privilegialem Cumanorum Judicem; Officio vero Palatinali vacante, ad Regium Locumtenentem, eo autem

non existente, ad Curiam Nostram Regiam, intra, vel extra Dominium Appellata: Huius tamen, et aliorum Juridicorum, Politicorum, Provincialium item, et Domesticorum ulterioris eorundem trium Districtuum regulationis intuitu, interea, ac donec aliter circa regulandum eorundem Statum, Conditionem, et Obligationem, in futura generali Regni Diaeta dispositum fuerit, Regni Palatino benigne commitemus, ut Is eatenus auditis etiam ipsis Districtibus, Projectum elaboret, et cum opinione sua Majestati Nostrae pro benigna Nostra ratificatione, ac suprema Resolutione quantocyus submittat.

Finaliter demum etiam id pro superabundanti Nostra in crebrofatos Jaziges, et Cumanos benigna Regia Gratia, atque Clementia, clementer admittimus: Ut Iidem Tres Districtus, eorundemque Incolae, et Inhabitatores, cum praerecensitis, vel in futurum etiam concedendis Immunitatibus, Libertatibus, et Privilegiis Ipsorum, Judicatu, et Jurisdictioni Palatinali applicentur; In Provincialibus vero etiam a Regio Locumtenentiali Consilio Nostro dependeant.

Haec proinde toties repetitorum Jazigum, et utriusque Cumaniae Districtuum Puncta Privilegialia, partim ex avitis (uti praemissum est) Eorundem Regiis Privilegiis extracta, in parte vero etiam per Nos ex speciali nova Gratia, et Munitificentia Nostra superaddita, et concessa, sub praemissarum Obligationum, et Praestationum Condi-

tione, sine qua non, quoad omnes Eorundem continen-
 tias, Clausulas, et Articulos acceptamus, ro-
 boramus, concedimus, et approbamus, ac pro me-
 moratorum Trium Districtuum Incolis, et Inhabita-
 toribus, modernis, et futuris perpetuo valitura de-
 claramus, damus et confirmamus, Salvo Jure alie-
 no. Datum per manus Fidelis Nostri, Nobis sin-
 cere dilecti, Spectabilis, ac Magnifici Comitis Lu-
 dovici de Batthyán, perpetui in Németh-Ujvár,
 Comitatus Castriferrei Supremi, ac perpetui Co-
 mitis, Aurei Velleris Equitis, Pincernarum No-
 strorum Regalium per Hungariam Magistri, Con-
 siliarii item Nostri actualis Intimi, nec non per an-
 telatum Regnum Nostrum Hungariae, Aulae Nostrae
 Cancellarii, in archiducali Civitate Nostra Vienna
 Austriae, die sexta mensis Maji Anno Domini
 millesimo septingentesimo quadragesimo quinto. Re-
 gnorum Nostrorum: Hungariae, Bohemiae, et re-
 liquorum Anno quinto. Reverendissimis, Illustri,
 ac Venerabilibus in Christo Patribus, Dominis:
 Fratre Emerico e Comitibus Eszterházy de Ga-
 lantha Principe, Metropolitanae Strigoniensis, Ga-
 briele Hermanno e Comitibus Patachich de Zajes-
 da, Colocensis, et Bachiensis Ecclesiarum Ca-
 nonice Unitarum Archi-Episcopis: Petro Bakich
 Bosnensis, Georgio Branyugh Zagrabiensis, Joanne
 Antonio de Benzoni Segniensis, et Modrusiensis,
 seu Corbavien. Ladislao Szörényi Sirmiensis, Mi-
 chaele Carolo e Comitibus ab Althann Vaciensis,

Comite Nicolao Csáky de Keresztszegh Varadien.
 Fratre Nicolao Stanislavich Csanadiensis, Comite
 Sigismundo Berényi, de Karants Berény, Quin-
 que Ecclesiensis, Comite Emerico Eszterházy de
 Galantha Nitriensis, Barone Francisco Xaverio Klo-
 busitzky de Zettény Transylvaniensis, Comite Fran-
 cisco Zichy de Vásonykő Jaurinensis, Comite Fran-
 cisco Barkóczy de Szala Agriensis, Martino Biró
 Veszprimiensis, Comite Francisco Antonio Engl
 de Vagrein Belgrad: et Samandriensis, Alexan-
 dro Mariássy Electo Tininiensis, Comite Paulo
 Forgáts, de Ghymes El. Rosonen. Paulo Spáczay
 El. Arbensis, Joanne Kiss E. Ansarien. Georgio
 Foglár El. Serbiensis, Paulo Bartakovich El. Al-
 misien. Petro Guilielmo Castellein El. Tragurien-
 sis, Stephano Nozdrovitzky El. Catarien. et Ja-
 cobo Fábry Electo Dulcinensis Ecclesiarum Epi-
 scopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus Nec
 non Spectabilibus, ac Magnificis: Comite Joanne
 Pálffy ab Erdőd, dicti Regni Nostri Hungariae
 Palatino, Judice Cumanorum, Aurei Velleris Equi-
 te, et Locumtenente Nostro Regio; Comite Jose-
 pho Eszterházy de Galantha Judice Curiae No-
 strae Regiae; Comite Carolo de Batthyán, per-
 petuo in Németh Ujvár, antelatorum Regnorum
 Nostrorum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Ba-
 no; Comite Leopoldo de Nádasd, perpetuo Ter-
 rae Fogaras, Tavernicorum; praedicto Comite Lu-
 dovico de Batthyán, perpetuo in Németh Ujvár,

Fincernarum; Comite Josepho Illésházy de Eadem, perpetuo in Trenchin Dapiferorum; Comite Francisco Eszterházy de praedicta Galantha, Agazonum; Comite Nicolao Pálffy ab Erdőd Curiae; altero Comite Carolo Pálffy a modo dicta Erdőd Janitorum; Illustri S. R. I. Principe, Paulo Antonio Eszterházy de praedicta Galantha, perpetuo in Fraknó Cubiculariorum Nostrorum Regalium per Hungariam Magistris; Ac praelibato Comite Joanne Pálffy a praerepetita Erdőd Comite Poseniensi, caeterisque quam plurimis saepe fati Regni Nostri Hungariae Comitatus tenentibus, et Honores. **Maria Theresia** mpr. Comes Ludovicus de Batthyán mpr. Franciscus Koller mpr.

Anno 1745. die 24-ta Mensis Maji in Castello Nostro Királyfalva, praesentia, Suae Majestatis Sacratissimae Dominae Dominae Nostrae Clementissimae ab intus nominatis Districtibus benigne elargita Privilegia exhibita sunt Nobis, et praesentata; ac per Nos debito homagialis fidelitatis cultu humillime acceptata. Comes Joannes Pálffy mpr.

157/71.

A' Jászok, és Kúnok

részire 1751-ben ki adatott

Királyi Regulatio,

v a g y

Rendszabások

a' köznép kedvéért

Magyarra fordítattak 1820-ik Esztendőben.

3/6.

[s. 6]

[s. n]

[s. a]

157/71.

A' Jászok, és Kúnok

részire 1751-ben ki adatott

Királyi Regulatio,

v a g y

Rendszabások

a' köznép kedvéért

Magyarra fordítottak 1820-ik Esztendőben.

3/6.

[s. e.] [s. n.] [s. a.]

James O. Jones

1852

1852

1852

1852

1852

Mi Maria Terezia, Isten

Kegyelmiből Római Császárné, Magyar, Cseh, Dalmata, Horváth, Tóth országoknak Királynéja, Austriának Fő-Herczege 's a' t. Adjuk emlékezetül ezekben mindeneknek, a' kiknek illik: Hogy minekutánna Mi, a' Mi Királyi Koronai Jász, és mind két Kún kerületeink Hűséges Lakossainak Ősi, és régi Szabadságaikat, *Privilegiumaikat*, valamint némelly Hivveinknek alázatos ajánlásokra, úgy különös tetszésünkből, és kegyelmességünkből is részint kegyelmesen meg erősítettük, részint újabb kegyelmekkel, és Adományokkal kegyesen bővítettük, és azon alkalmatossággal a' Törvényes, Politikai, Adózási, és Honni dolgokra nézve 23 Punctumokba, vagy Czikkelyekbe foglalt Rendeléseinket a' nevezett kerületek Lakossainak megtartás végett előre való képen kegyesen meg ajánlottuk, és ugyan 1745-ik Esztendőben, November Holnapnak 22-ik napján törvényes erőben kiadtuk volna; Minthogy azómban azon Rendelések, mint elöb' mondatott, előrevalóképpen, és azok-

nak a' közelébbi, de már el múlt
 Ország Gyülésén lejendő megerős-
 sítésekig készítettek, és azokra
 nézve Magyar Országunknak a'
 most múlt, 's folyó 1751-ik Eszten-
 dőben tartatott Ország Gyülésére
 Őszve gyült Hűséges Statusai, és
 Rendei némelly, és azon Dietának
 25-ik Czikkelyében is érdekllett ész-
 revételeket tévén, azokat Kegyel-
 mes Királyi helybehagyás, és meg-
 erősítés végett alázatosan Előnk-
 be terjesztettek volna, azokat Mi
 Kegyelmesen meg vizsgálván, és
 nagyobb világosságnak okáért, 's
 a' jó rendnek helyesebb béhozásá-
 ra nézve tsak kevesekben változ-
 tattván, azon Észrevételeket töb-
 nyire kegyelmesen helybe hagy-
 tuk, megerősítettük, és ezen újon-
 nan rendbe szedett Rendelésünk-
 be kegyesen béiktattuk, 's ezen
 24 Artikulusokból álló új Rend-
 szabásunkat, az ennekutánna le-
 jendő szoros megtartás végett Ma-
 gyar Ország Nádor-Ispánnya, mint
 azon Jász, és Kún Kerületek
 Grófja, és Birája által a' Kerüle-
 teknek törvényes erőben ki adattuk,
 a' következendőkben, úgy mint :

Első Czikkely, vagy Artikulus.

A' Jászok, és Kúnok Kerületei a' Közönséges, és Adózási dolgokra nézve a' Mi Királyi Helytartó Tanátsunknak, a' Törvényes állapotokra nézve pedig, az Ország Törvényei, és az Ő Kegyelmes Privilegiumjaik szerint, a' Palatinus után, a' Fő, és Kerületbéli Kapitányok, és a' Helybeli Biróság alá lévén vettette, Ezen Itélő Székek olly formán osztattnak el, hogy a' Mi Királyi Helytartó Tanátsunk a' Közönséges, és Adózási dolgokban az Ő Fő Kapitányokkal a' Szükséges Levelezéseket folytassa, 's néki a' Parantsolatokat tudtára adja, Ő pedig a' végre hajtandókat a' Kerületekben végre-hajtsa, és a' megkivántató Tudósításokat azon Helytartó Tanátsunknak meg küldje. A' Törvényes dolgokban pedig, valamelly Helység lakossai által elkövetett személyes megbántó tselekedetekre, az ollyan adósságokra, mellyek tsupán egy Helység egygyes, vagy több lakossain követtetnek, úgy az örökösödésre, *Successióra* és Osztályra, vagy akármelly Ja-

vaknak, mellyek egy Helység határában vagynak, vissza szerzésére nézve az Első Biróság azon Helység Biráját, és annak eskütt Tanátssosit illesse.

Második Artikulus.

Hogy ha pedig akár az Örökösödést, akár Osztályt, vagy 3000 Forintoknál többre nem menő adósságnak meg vételét tárgyazó Javak azon egy kerületnek több Helységekben feküdnének, vagy pedig valamelly személyes megbántó tselekedetben többen részesülvén, azok azon kerületnek több Helységekben lakoznának, vagy pedig ha valamelly Helység ellen folytatattna a' Per, azokban az esetekben a' Kerület Kapitánya légyen az Első Biró.

Harmadik Artikulus.

Ha pedig az éppen most irtt Artikulusban érdeklött Javak, vagy Személyek több kerületekben találattnának, 's laknának, akkor a' Fő-Kapitányé az Itélettétel.

Negyedik Artikulus.

A' jobbágyok vissza kérését, vagy kivánását illető Perekben a' Fő Ka-

pitány lészen a' Biró, az Alperek pedig annak a' Helységnek Birája, és Tanátsa, a' hola' vissza kért jobbágy tartózkodik, 's meg bizonyítván a' Törvény szerént meg bizonyítandókat, a' meg tartóztatásnak, vagy ki nem adásnak esetiben a' Helység Birája, 's Tanátsa fog elmarasztaltatni, *Convincáltatni*, és a' Fő Kapitány a' maga Itéletét, ha a' szükség úgy hozza magával, kerületbeli erővel is végre hajtja, ha tudni illik a' Per nem Apelláltatik; ha pedig Apelláltatna, valamint a' Vármegyékben az Al-Ispányoknak a' Jobbágyok vissza kérésében hozott Sententiájok a' Vármegye Törvény Székére, úgy a' Fő Kapitányé is a' Palatinushoz Apelláltathatik. Hogy ha pedig a' kerületbeli Kapitányok a' Jobbágyok vissza kérése esetében lejendő Megintésre, *Admonitóra*, tsak magok a' Földes Urak által meg kéretnének, kötelesek azt, az idegen Jobbágyokat tartóztatók ellen hozott büntetés terhe alatt, az 1715-ik Esztendei 101-ik Artikulus értelméhez képest, véghez vinni, és arrúl Tanúbizonyság levelet adni.

Ötödik Artikulus.

A' hol akár egy, akár több Kerületekben, két, vagy több Helységek között Határbeli villongás vagyon, annak megítélése a' Fő Kapitányt illeti.

Hatodik Artikulus.

Mint hogy három Kerületbeli Kapitányok fognak lenni, egy tudni illik a' Jászoké, másik a' Nagy, harmadik, a' Kis Kúnoké, az Elsőnek, mint hogy nagyobb a' Kerülete, *Distriktusa*, két, a' más kettőnek pedig külön külön egy EsküTTYÖK fog lenni; azért a' Kerületek olyan Eskütteket magok közül mentül elébb válaszszanak, a' kik a' Kerületbeli Kapitányoknak hivatalos dolgaikban segédjek lesznek; Azomban szabad léssen a' Kerületbeli Kapitányoknak több Assessorokat is, a' kiket alkalmazatosoknak ítélnék, és a' dologban se hasznok, se károk nem forog, a' költségnek sokasítása nélkül meg hívni, és alkalmaztattni.

Hetedik Artikulus.

Minden Perek, mellyek törvény szerint Birtokbul, vagy Birtokon ki-

vül Apelláltathatók, a' Kerületbeli Kapitányoktól a' Fő Kapitányokhoz apelláltattnak, ki is mind az elébe Apellált, mind pedig a' maga előtt mozdítatott Pereket a' Kerületbeli Kapitányokkal, 's azoknak Esküttyeikkel, egynek, vagy másnak jelenléte ellent nem álván, fogja megitélni; hanem azon Kapitány, a' kinek Birósága alatt a' Per keresztül ment, ugyan azon Pernek meg itélésén jelen nem lehet; A' Helybeli Biráktól pedig az Apelláta a' Kerületbeli, onnan a' Fő Kapitányhoz, attól pedig a' Palatinushoz mégyen.

Ivolyzadik Artikulus.

Valamint a' Vármegyebeli Perek a' Vármegye Törvényszékéig, vagy ezen-túl Birtokbul vagy Birtokon kívül, *Intra, vel Extra Dominium*, és milyen terhekkel Apelláltathatnak, úgy kell intézni a' Fő Kapitány előtt lévőkét is, és onnan a' Palatinus Törvény székire, vagy ha Palatinus nem volna, a' Mi Királyi Kúriánkra azon módon apelláltassanak. Azonban, ha Palatinus választatik, azokat a' Pereket, mellyek a' most mondott mód sze-

rént máshová Apelláltattak, de ott még Itélet alá nem vétetek, 's el nem végeztettek, ő fogja fel venni, 's meg itélni.

Kilentzedik Artikulus.

Mivel a' Jász, és Kún Kerületeknek Főbenjáró Hatalmat, *Jus Gladii*, kegyelmesen engedtünk, azon Hatalom a' Fő Kapitánynak Elölülése, és Igazgatása alatt, a' Kerületbeli Kapitányoknak, és azoknak Esküttyeinek jelenléttekben, egynek, vagy másnak távúl léte akadályt nem tévén; vagy pedig, a' mennyire szükség lenne, a' kerületekből, vagy más honnan is öszve hívott Törvénytudó személyekből, 's e' szerént a' Privilegialis 9-ik Czikkely értelmében gyakoroltasson; helye lévén azomban, a' mennyire az Ország Törvényei meg engedik, a' Palatinushoz leendő Appellátának.

Tizedik Artikulus.

A' Fő Kapitánynak kinevezése a' Palatinusi Hatalomnál maradván, a' Kerületeknek Nótáriussa, közönséges Adószedője, és Fiscalissa a' Kerületek közönséges, a' Kerü-

letbeli Kapitányok, Esküttek, és Commissariusok pedig mindenik Kerületnek különös Gyűléseiben magok között, hanem mindegyikben a' Palatinális Fő Kapitány Elölülése alatt, a' Palatinus, mint az Ő Grófjok, és Birájok által kinevezendők közül az alább irtt móddal választattnak, kiknek azután Hivatalok három esztendeig tart. A' kinevezés eránt pedig azt kell megtartani, hogy a' Jászok, és Kúnok Kerületei, az ő közönséges, vagy pedig mint fellyebb mondatott, különös Gyűlésökből, melly a' Fő Kapitány Elölülése alatt előre ezen tzelra tartattni fog, valamelly Tiszti Hivatal Üreségének esetére a' Palatinusnak, mint Grófjoknak, és Birájoknak jó érdemes, és alkalmas személyeket tegyenek fel, a' kikkől a' Palatinus, vagy másokból is, a' kik néki alkalmatossabbaknak látattnak, nevezzen ki; és a' kinevezetteket a' Fő Kapitánynak, az elébb érdeklett kiválasztás végett adja tudtára; A' Közönségek Biráit pedig, Eskütt Tanátsosít, Perceptorait, 's más Hivatalbelieket, vagy Szolgákat mindenik Közönség maga közt választhat, és te-

het. A' nagyobb, és nehezebb dolgoknak elvégzésére pedig a' Kerületbeli Kapitányokon, és azoknak Eskütyein kívül, négy Tábla-Birák, *Assessorok*, a' kik a' Vármegyék módja szerint a' Fő Kapitánnyal együtt fognak tanátskozní, az Öregebbek, és érdemesebbek közül, kettő a' Jász, kettő pedig a' Kún Kerületekből fognak választattni.

Tizenegyedik Artikulus.

Minthogy minden jól elrendelt Köztársaságban, és Községben az Irástár, *Archivum*, legfőbb Figyelmet érdemel; a' Kerületeknek Közönséges Irástárok Jász-Berény Városában fog lenni; a' mellyben a' Kerületek Szabadság-Levelei, *Privilegiumi*, és ezen *Artikulusok*, és más Közönséges Irások tartatnak. A' Kerületbeli Kapitányok Hivatalos Irásai is, minden harmadik esztendő lefolytával azon Irástárba vitessenek. Hogy ha pedig akár valamellyik kerület, vagy különös valamellyik Helység a' Privilegiumoknak, vagy más Irásoknak Párjait magok részire az Irástárból kí akarnák venni, azokat ő nékiek

a' Kerületek Petséttye alatt ki lehet, sött kiis kellekik adni, sött a' külföldieknek is az ő Jussokat illető Leveleket, nevezetesen pedig Perbeli Irásokat egy esztendő alatt ugyan magános kérés, esztendő eltöltével pedig Nádor Ispányi Parantsolat mellett, az Ország Törvényei által kiszabott büntetés terhe alatt, ki kellekik adni.

Tizenkettődik Artikulus.

Hogy ha földbéli Jusra nézve ugyan azon Jászokat, és Kúnokat valaki az Ország Lakossai közül Perbe akarná idézni, azon kerület Kapitányát, a' melly kerületben a' föld fekszik, és az által azon Districtus egész közönségét, ha pedig a' keresetben vett Föld mind a' három kerületek által közönségesen birattatik, mind a' három kerületek Kapitányait, és azok által a' Jászoknak, és a' Nagy, 's kis Kúnoknak minden közönségeit a' Királyi Cúriára idézni köteles lészen. Azomban, az illyen módon el kezdendő Pert a' Királyi Fiscalis, mint minden keronai Jóságoknak törvényes oltalmazója,

mindazáltal azoknak költségekkel, és szerentséjökkel fogja folytatni.

Tizenharmadik Artikulus.

A' jó Rend hozza magával, hogy a' Házaknak, és más Telkeknek eladásai, azon Helységnek, a' hol a' Telek föld fekszik, *Magistratusa*, Tanátsa előtt légyenek, és az által Jegyző könyvbe íratassanak, 's rólla Bizonyság Levél adatasson ki. A' Lakosoknak adósságai a' Helybéli Tanáts által, a' Helységké pedig közönséges Gyűlésben fognak béjegyeztetni, in-
tabuláltatni.

Tizennegyedik Artikulus.

Mint hogy pedig a' kerületeknek megmaradások kiváltképpen abban áll, ha az esztendőnként fizettetni szokott mind Adóbeli és azzal együtt járó, mind a' Kerületeket közönségesen, vagy különösen illető Honni terhek igaz, és egyenlő mérték, *proportio*, szerént vetettnek ki, és rendes időben fizettnek be; azért a' Nádor Ispányi Fő Kapitánynak kötelességébe tétetik, hogy a' Kerületbeli

Kapitányokkal, és Notáriussal egyetértőleg köztök és a' Helységekben eddig gyakorlott oszlató mértéket, *Proportiót*, vizsgálja meg, és a' hol egyenetlenségét tapasztal, jobbittsa meg; következésképpen azon legyen, hogy mind a' Királyi, és azokat követő adók, mind a' Honni Terhek, minéműek azon 12600. forintokat tévő három ezer aranyok, mellyeket Privilegiumjoknak ereje mellett Palatinalis fizetésbe egyenessen a' Palatinusnak esztendőnként bé adni kötelesek; ezenkívül magok Tisztyeiknek, és szolgálkának fizetések, és más a' közönséges szükségekre fordítandó kiadások, a' mennyire ezen Honni Terhek más Honni, és nem adófizetői fundusból, most, vagy ennekutánna, részint, vagy egészen is ki nem fizettetethetnének, a' Helységek lakosaira igazán, és egyenes mértékkel, *proportióval*, vettessenek ki, és szedtetessenek be, az Adószedői Cassa pedig a' Honni Cassával egybe ne zavartasson; egyébaránt az 1723-ik Esztendei 63-ik Artikulus e' részben is igazán, és tökéletesen meg tartasson.

Tizenötödik Artikulus.

Ugyan a' Palatinalis fő Kapitány kötelessége; hogy a' kerületbeli Kapitányoknak, és Notáriusnak egybe jövésekkel, a' Helységeknek belső állapotját is vizsgálja meg; nevezetesen ez, vagy amaz Helység minémű summát, és mitsoda móddal vet-ki a' Lakosokra? azt mi móddal veszi be? minémű kiadásaik, ellenben millyen, és mennyi Jövedelmeik legyenek, azokat mi móddal folytattyák? Bé vételekről, és kiadásokról minémű számot adnak? és ha valahol a' gazdálkodásban restséget, a' kiadásokban pedig mértékletlenséget tapasztal, azt jobbítsa meg, a' resteket pedig, vagy a' bőköltőket, a' rendfelett tett költségnek vissza fizettetése mellett, megisbüntesse.

Tizenhatodik Artikulus.

Nem kevésbé fogják a' Jász, és Kún Kerületek a' magok boldogságát előmozdítani, ha a' Pesti Katona Ispotály Ház-részire öt száz ezer forintokból, 's azokhoz kapsol-
tak-

takból álló tartozások' le fizetésére költsön fel vett pénzbeli summákat mentül előbb le fizetni, 's magokat a' képpen a' teher alól felszabadítani igyekeznek; azért a' Fő Kapitány, az e' végett tartandó közönséges Gyűlésben nem tsak a' mondott summát, 's az ahhoz tartozókat igazán vesse ki, hanem mindenek felett azon igyekezzen, hogy mindenik kerület, vagy Helység, a' reája ki vetett részt, bizonyos határnapra, a' hová szükség, hátra maradás nélkül tegye-le, és fizesse ki; azon időközben pedig a' Fő Kapitány a' kerületek, és Helységek által fel költsönözött és eddig ki nem fizetett Adósságoknak mennyiségét Nékünk a' Palatinus által ezennel fel küldje; a' mellyek ki fizettetvén, a' kerületek, és azoknak Helységei többé, a' mi tudtunk, és előre meg nyert Királyi engedelmünk nélkül semmi költsön pénzt fel venni ne mérészellyenek.

Tizenhetedik Artikulus.

A' Helységeknek Biráitól, és Perceptoraitól azoknak kerületbeli Kapitányai, a' közönséges Adószedő-

től pedig a' Fő, és Kerületbeli Kapitányok, és Notárius minden esztendőben a' Bevételtől, és Kiadásról számot vegyenek, és a' Fő Kapitány a' Helységeknek a' Kerületbeli Kapitány által a' mondott mód szerint meg rostált számadásokat maga elébe terjesztetvén, azokat újonnan vizsgálja meg, azokkal, kik adósok maradtak, a' Törvények szerint bánnyon, és az adósságot rajtok múlhatatlanul vegye meg. A' közönséges Adószedő elkészített, 's meg vizgált számadását pedig a' végső meg vizgálás végett a' mi Királyi Helytartó Tanácsunknak minden Esztendőben küldje fel.

Tizennyolczadik Artikulus.

A' Nádor Ispányi Fő Kapitány a' maga szokott segéd Tisztjeivel a' Kerületek Honi Gazdálkodásainak mind Fundussát, mind módját dolgozza ki, és a' maga munkáját a' Nádor Ispánynak küldje meg, a' ki azt vélünk közleni fogja.

Tizenkilentzedik Artikulus.

Mivel a' Jászok és Kúnok Kerületeinek együtt véve semmi Petséttyek

nintsen, azon kerületeknek együtt véve mihelyt az eránt folyamodni, 's könyörögni fognak, kegyesen adunk olyan Petsétet, mellynek közöttök törvényes hitele lészen, melly alatt a' Három kerületek által elvégezett dolgokat, és a' Fő Kapitány által meg ítélt Pereket, és a' Jászok, és Kúnok által ő előtte be vallott Prókátori, és meg hatalmazó *Flenipotentiariusi* leveleket ki lehet adni; melly Petsét a' Fő Kapitány keze alatt fog tartatni.

Huszdik Artikulus.

Midőn mind a' Három Kerületek, vagy pedig a' Különös Helységek Birái ellen Per indíttatik, akkor is a' Fő Kapitány, a' Palatinus által mel léje nevezendő Assessorokkal, lészen a' Biró, és ha a' kerületbeli Kapitányok, vagy a' Helységek Biráji ügyöket elvesztik, a' kerületek közönséges, vagy a' Helységek Javaiból, vagy a' különös Lakosok Jószágából, ha a' szükség úgy hozza magával, Erőhatalommal is eleget téssen, sőt magokat a' Helységek is haszon vétel végett a' Győzedelmes Félnek azzal a' móddal által adja; külömben is

a' kerületekben valamint a' szabad Királyi Városokban is az Ellentállásnak *Oppositionnak* helye nem léssen.

Huszonegyedik Artikulus.

A' kik ezen Artikulusbeli Rendeléseknek ellent állanak, vagy pedig az Ő Fő, vagy kerületbeli Kapitányaiknak, és Helybeli Biráiknak azoknak Hivatalos dolgaikra nézve nem engedelmeskednek, megfenyítessenek; azok pedig, a' kik azoknak magokat éppen ellene szegezni bátorkodnának, tömlötzre vitessenek, és ellenek törvényes Per indítattván tettekhez képest megbüntettessenek.

Huszonkettődik Artikulus.

A' Főben járó, *Criminalis* Pereket mind a' Jászokét, mind a' Kúnokét magok fogják meg itélni, melly végett, a' költségek kevesítésére nézve, valamint eddig; úgy ez után is tsak egy *Fiscalis* tartasson, a' ki a' kerületek kebelében lakván, a' *Fiscusi* Pereket folytassa. Hogy ha pedig a' kerületek az eránt instálni fognak, *Palatinális*

Vice Kapitány is fog ki neveztettni. E' szerint kötelessége lészen minden kerületnek, mint főben járó Hatalommal bírónak, hogy a' maga Megyében a' Gonosztévőknek őrizete végett mentül e' lébb jó, és szükséges Tömlöczöket építtessen, és minden olyan Eszközöket, mellyek a' Főben járó Jusnak gyakorlására nézve meg kívántattnak, meg szerezzze, hogy semmiben fogyatkozása ne légyen.

Huszonharmadik Artikulus.

Hogy pedig mind ezen előre botsájtattak annáljobban megtartassanak, köteles fog lenni az annyiszor elő hozott Fő Kapitány, mint a' kinek az elő adott kötelességein kívül a' kerületekben elő forduló közönséges, és Adófizetői dolgokra is gondja lészen, és azokban a' Királyi Helytartó Tanáttal levelez, hogy a' mondott Kerületek közül valamellyikben lakjon; a' Belső, és külső dolgokat fáradhatatlan szorgalmatossággal, és Igazsággal úgy igazgassa, hogy azok az Isten Ditsőségének, 's tiszteletének öregbitésére, a' Római Katolika Szent Vallásnak nevedezésére, és

a' szóban lévő Kerületeknek, 's azoknak Lakossainak közönséges Javokra, és hasznokra szolgállyanak; szóval, hogy kötelességének mindenekben eleget tégyen. Ezenkívül a' Palatinális Kapitányok, és más Kerületekbeli Tisztviselők az Országban lévő szomszéd Vármegyékkel, minden időben, és minden elő forduló esetekben, mellyek a' katonaság eléb' vitélében, és azoknak tartásokban magokat elő adandják, vagy más egyéb állapotokban is, mellyek a' szomszéd Vármegyékre akár mimódon tartoznak, Levelezéseket folytassanak.

Huszonnegyedik Artikulus.

A' Jászoknak, és Kúnoknak minden személyes Pereiket, akár legyenek azok a' Közönségké, akár olyan Lakosoké, kik nemesi szabadsággal nem bírnak, úgy másokat is, mellyeket törvény, vagy Contractus szerént nem folytathatnak, akármelly Bíróság előtt a' Palatinális Fő Kapitány, hivatalos kötelességből, maga neve, és Felpelessége alatt fogja elő mozdítani.

Ugyan azért, mind közönségesen, mind különösen a' Mi Többször elő hozott Királyi Koronai Jász és Kún Kerületeink Polgárjainak, és Lakossainak, és az ő időről időre leendő Fő, és Kerületbeli Kapitányainak, úgy a' Helységek Biráinak, és más Tisztviselőinek ezekben kegyelmesen meg hadgyuk, és parantsollyuk, hogy ezen kegyelmes, és (a' mint előre megmondattott) a' közelébbi Ország Gyűlésen, az Ország Rendei, és Státusi által Előnkbe terjesztett Észrevételekhez képest készültt, és az elő adott 24 Artikulusokba foglalt Rendeléseket minden Punctumaiban, és Czikkelyeiben hiba nélkül, és tökéletesen megtartsák, és másokkal is meg tartassák. *Költ a' Mi Austriai fő Herczegi Városunkban Bétsben, Octóber Holdnapnak 5-ik napján 1751-ik Esztendőben.*

The first part of the book is devoted to a general
 history of the country, and is written in a
 simple and unassuming style. The author
 has collected a vast amount of material,
 and has arranged it in a clear and
 concise manner. The second part of the
 book is a collection of letters and
 documents, which are of great interest
 and value. The third part of the
 book is a collection of poems and
 songs, which are of a high quality.
 The book is a valuable addition to
 the literature of the country, and is
 well worth a place in every library.
 The author's style is clear and
 unassuming, and his treatment of
 the subject is thorough and
 impartial. The book is a
 masterpiece of historical writing, and
 is a must-read for anyone
 interested in the history of the
 country.

157/8

1.

A'

Jász és Kun

Megyebéli

Törvény-Székeket

tárgyazó

Statutumok,

mellyek

JÓSEF, Ő Királyi Hertzegsége, Fel-
séges Nádor-Ispány, mint azon Me-
gyék Grófja, és Birája által megerő-
sítettvén, a' Megyéknek 1799-dik Esz-
tendőben, Böjt-elő Havának 13-dik
napján tartatott Közönséges Gyűlésé-
ben ki-hirdettettek, és a' megtartás
végett közönségesse tétettek.

B/c.

[1799]

a

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human civilization, from the earliest times to the modern era. He also touches upon the different religions and philosophies that have shaped the course of human history.

The second part of the book is a detailed account of the various nations and peoples of the world. The author describes their customs, languages, and ways of life. He also discusses the political and social conditions of these nations at different points in time.

The third part of the book is a collection of interesting anecdotes and stories from various parts of the world. These stories provide a glimpse into the lives of people from different cultures and eras.

The fourth part of the book is a series of reflections on the human condition and the future of the world. The author discusses the challenges that humanity faces and offers his own thoughts on how we might overcome these challenges.

157/18

1.

A'

Jász és Kun

Megyebéli

Törvény-Székeket

tárgyazó

Statutumok,

mellyek

JÓSEF, Ő Királyi Hertzegsége, Felséges Nádor-Ispány, mint azon Megyék Grófja, és Birája által megerősítettvén, a' Megyéknek 1799-dik Esztendőben, Böjt-elő Havának 13-dik napján tartatott Közönséges Gyűlésében ki-hirdettettek, és a' megtartás végett közönségesse tétettek.

B/c.

[1799]

a

W

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY

OF GREAT BRITAIN

AND

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY

OF GREAT BRITAIN

AND

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY

OF GREAT BRITAIN

AND

THE HISTORY OF THE

W

ELSŐ STATUTUM.

A' Perlekedéseknek rövidítéséről.

I. §.

Az igazság kiszolgáltatásának hamarabb vóltára nézve meghagyattatik; hogy a' Perlekedőknek, kik Prókátorok által akarják Pereiket folytatni, megengedtetik ugyan, hogy azoknak segítségekkel élhessenek; ezek azonban, tudniillik a' Prókátorok, köteleztetnek, hogy mennél rövidebben lehet allegállyanak; a' kifogásokat, mellyek közzül hárommal élhetnek, tsupán egy Terminuson, és két feleletekben, azonnal fel-tegyék; valami pedig a' meritumot, vagy magát a' Pernek tárgyát illeti, mind azt három feleletekben bé-rekeszszék; negyediket tenni nem szabad, és ha tesznek, a' Bíróság keresztelje-ki, és a' költséget fizettesse-meg a' másik Félnek.

Midőn pedig szegény emberek a Tanáts előtt szóval perelnek egymással, tartoznak a' Helység Notáriussai azoknak panaszszáikat, és egymásnak teendő felelettyeikét ki-halgtani rövideden, és hűségesen papirosra tenni, mellyekre a' Birák ítéletet hozván, a' Notárius a' Sententiát írja-be a' Feleknek felelettyeik után.

2. §.

Többire a' Districtusokban eddig is szokásban volt mód szerént, szabad léssen ezután-is a' *Iurisstitiumokban*, vagy Törvény szünések idejében (ki vévén az aratásit) a' Pereket folytatni, azokban Sententiákat hozni 's azokat *Executio* által tellyesíteni.

MÁSODIK STATUTUM

A' Személyes Tselekedetekről.

1. §.

Azoknak meg-zabolázásáról, a' kik a' közönséges Parantsolatok, és a' Magistratus végezései ellen tselekednének, vagy magokat azok ellen szegezni mérészelnék, lévén már a' Királyi kegyes Regulátiónak 21-dik Tzikkellyében rendelés téve; azok eránt, a' kik a' Magistrátusbéli Tiszteknek hatalmát, és Felsőségét mots-

kos szókkal, vagy írásokkal megbántani nem iszonyodnának, végeztetik; Hogy ha valaki a' Megyebéli lakosok között, a' Magistratualis Tiszte, Helység Biráját, Notáriussát, vagy Tanátsbéljét, midőn azok a' magok hivatalokban munkások, boszszuálásnak kivánságából, vagy más akármi okból tsúfsággal, avagy tsak illetlen szókkal is, és motskolódásokkal illetné, vagy gyalázó írásokkal boszszontaná, azoknak munkáját kissebítene, vagy ellenek ki-kele; az olyan ember, azért mivel a' Hivatalbéli Személynek meg-bántása által, magát a' Fő hatalmat bántja-meg, a' Magistratualis Fiskus kérésére a' Fő Kapitány által azonnal egész *Homá-giumában*, az az 50. Rh. forintokban marasztasson, és büntetessen; vagy ha a' meg-bántatott Személynek mi-volta úgy kívánná, bűnéhez mérséklett testi büntetésre, a' miképpen tudniillik a' Fő Kapitánynak tettszeni fog, íteltessen.

2. §.

Továbbá a' köznép között való betstelenítések a' Helybéli Tanáts előtt; vagy ha a' betstelenítők ugyan azon Districtusnak külömb külömb helyeiben laknának, a' meg-sértetett

Félnek *Actiója* mellett a' Districtualis Kapitány előtt íteltessenek; melly betstelenítésnek büntetése fél *Homá-giumra* határoztatik.

3. §.

Ha pedig az előre botsájtott betstelenítések különböző időben, és helyen történnének, valamint megengedtetik az, hogy egy *Actió* által keresztessenek, úgy az-is rendeltetik, hogy a' mondott *Dehonestációknak* büntetése ahoz szabattasson, a' hány ízben gyakorlotta azokat a' motskolódó; hozzá tévén azt, hogy ha a' meggyőzetett Félnek nem lenne módja pénzül fizetni, közönséges helyen elszenvendő mérséklett testi büntetésre íteltessen. A' Pénzbéli büntetéseknek pedig a' Törvénynek értelme szerént, két harmad része a' *Birót*, egy harmada pedig az *Actort* fogja illetni; a' költségek azomban, és a' fáradságnak jutalma, mellyeket a' *Bíróság* jó lélekkel meg-határozván *Exequálni* fog, egyedül a' Felperesé legyenek.

4. §.

Végezetre, az *Instantiákban* lévő hamis elő-adásokra nézve végeztetik, hogy ha az olyan hamis elő-adások valamelly *Magistrátuális Tiszt-*

nek, vagy Tanátsnak betsületét érdekelnék, ezen Statutumnak első *Paragraphussában*; ha pedig közönséges személynek neve, vagy betsülete sértenne, ugyan ezen Statutumnak második Szakaszszában elő-adott büntetéssel fenyíttessen a' hamis vádoló. Hogy ha pedig az ilyen hamis vád Ő Felsege, vagy a' Jász, és Kun Megyéknak fő Tisztsége eleiben adattatna, akkor a' fel-adó, az 1567-dikbéli 9. és az 1723-dikbéli 63. *Articulusok* értelméhez képeest *poena talionis*, az az olyan büntetésre ítéltessen, a' milyen büntetést érdemlett volna az általa bé-vádoltatott személy, ha az ő vádja igaz lett volna.

HARMADIK STATUTUM.

A' Vakmerő Törvénykezőkről

1. §.

HOGY eleit lehessen venni a' Vakmerő Törvénykezéseknak, és ezek által másoknak okozni szokott alkalmatlanságoknak, ennekutánna, az ilyen vakmerő Törvénykezők, a' kik tudniillik minden Törvényszékeken meg-buktak, élő vagy fél *Homágiumokon* kívül, a' haszontalan okozott költségeket-is, és a' fáradságnak az

Executio alkalmatosságával a' Biróság által meg-határozandó díjját megfizetni köteleztetnek; ha pedig szegénységek miatt nem fizethetnének, mérséklett Testi büntetésre, vagy az ellenkező Félnék tejendő szolgálatra, melly szolgálathoz mennyiségét az exequáló Biróság fogja meg-határozni, büntetessenek; azzal a' meg-jegyzéssel, hogy a' ki az el-kezdett pert egy esztendőnek el-folyása alatt elégséges ok nélkül nem folytattya, keresetétől azonnal essen-el, és azt tsupán *Novum*, vagy Újj per által kezdheti ismét-el, meg-fizetvén a' másik Félnék a' költségeket.

2. §.

És mivel a' tapasztalás bizonyítaná, hogy sok perek tsak azért támasztatnak, mivel a' Feleket a' Prókátorok ingerlik, 's biztatják, hogy Törvénytelen Kereseteket meg-fogják nyerni, 's ugyan e' végett magokat mint egy erővel kötik, másként a' Feleknek eszek ágában sem vólna, hogy perlekedjenek, és másokat nyughatatlankodtassanak; Innen meg-határoztatik, hogy ezekben a' Districtusokban a' per folytatás más Prókátoroknak meg-ne engedtesse, hanem tsak azoknak, a' kik igaz lelküségek-

ről, mérséklett, és egyenes indulat-tyokról esméretesek. A' kik tehát az elő - számláltakban] magokat bűnösök-ké tennék, azok, és az olyanok, halgatásra fognak kényszerítetni, sőt ha a' környül - állások nagyobb büntetést kívánnának, a' vakmerő Törvényke-zők ellen fellyebb diktált birság a' Districtusokban találtatható jószá-gokból *Executio* által vétessen-meg rajtok.

NEGYEDIK STATUTUM.

A' *S u c c e s s i ó r ó l*.

1. §.

Meg-hagyatván kinek kinek aza' szabadsága, hogy a' maga által kere-sett javakból szabadon rendelkezhes-sen; Hogy ha az ilyen *Aquisitor* Tes-tamentom nélkül halna-meg, és Öz-vegye nem maradna, annak minden Ingó java Fiai, és Leányi között egyenlően osztasson-el; az Ingatlan javak, vagy fekvő jószágok pedig a' Fiaikat illetik; úgy mindazonáltal, hogy ezek a' magok Leány testvéreit, azoknak jussok, vagy részek szerént, annyi Summából, a' mennyin az a' fekvő Jóság szereztetett, pénzül fi-zessék-ki. Hogy ha pedig az illetén

Ingatlan javak nem pénzen, hanem Testamentom által, vagy hűséges szolgálatokért szereztettek, azok betsül-
tessenek-meg, és a' betsű szerént való árából fizettessenek-ki a' Leányok.

2. §.

Ha azomban a' Férfi ág el-fogyna, a' Leány ágon lévők succedálhatnak az Ingatlan javakban, még pedig azok, kik ugyan azon egy Gradusban vannak, fejenként, a' kik pedig különböző Grádusban, törökönként; úgy mindazonáltal, hogy a' közönséges, és a' jószágot illető különös terheket hordozni köteleztetnek; és jöllehet az utolsó mag nélkül való Férfi az Ősi Ingatlan javakból a' Leány ágnak kárával egy átallyában nem rendelkezhetik; azon summának mennyiségéhez képest mindazonáltal, a' mellyel a' Leányok ebből a' Jószágból a' férfiak által már az előtt ki-fizet-
tettek, a' szabad rendelkezés nálla meg-hagyatik.

3. §.

Ámbár azomban szabadságok légyen a' Fiaknak, hogy a' Leányokat az Ingatlan javakból ki-fizethessék; azt mindazonáltal nem tselekedhetik akkor, mikor az *Aquisitor* Atyafiak-

nak egyike Fiaikat, másika pedig Leányokat hagyja maga után; mivel ebben az esetben a' Leányok úgy gondoltatnak, mintha Férfiak vólnának, *pro praefectis*, 's ugyan azért, valamint ők az Attyokról maradt javakat meg-tarthatták, úgy ő róllok tsupán a' Fiakra fog maradni, és már ezeknek szabadságokban fog állani az ő Leány testvéreiket pénzül ki-elégíteni.

ÖTÖDIK STATUTUM.

Az Özvegy Aszszonyok Jussáról.

I. §.

Az Özvegy Aszszony, férjének halála után, ha a' kereső Férfj másképen nem rendelkezett, annak jószágában tsak úgy fog maradni, hogy abból éllyen, nem pedig mint tulajdonos; úgy hogy ha ő meg-halna, vagy pedig máshoz Férfjhez menne, a' Fekvő javak azonnal a' Fiakra szállyanak; A' mi illeti mindazonáltal a' földben fekvő summát, és az Ingó jószágot, azokból az együtt kereső Özvegy maga jussához képest, tudniillik a' Fiaival és Leányival egyenlő egy portzióból szabadon rendelkezhetik; sőt ha a' Férfj, minden

mag nélkül meg-halna, 's maga jószágáról másként nem rendelkezett volna; az olyan esetben, a' hol tudniillik semmi más maradék nints, mellyet a' Jóság illetve, mind az Ingó, mind az Ingatlan javak, az életben meg maradt Özvegyre tulajdonos jussal szállyanak, úgy hogy ő azokról szabadon rendelkezessen. A' Helybéli előljárók azonban szorosan vigyázni köteleztetnek, hogy az Özvegy Aszszonyok Férjekről maradt javaikat gyermekeiknek károkkal elne prédállyák, ha pedig prédálni tapasztaltatnának, *Sequestrum* alá kelletik venni a' Jóságot.

2. §.

A' más rendű Özvegyek pedig, a' kik köz-keresők nem voltak, és más házasságra léptek, a' Hit-résznél *Dos*, a' jegybe, vagy házassági ajándékba adott Portékáknál, *res paraphernales*, a' szüleik házoktól Férjéhez vitt javaknál (ha tudniillik azok Férje Jósága közzé elegyedtek) és a' házasság ideje alatt Férjek által keresett Ingó javakból, egy résznél egyebet az Örökösöktől nem kívánhatnak; következésképpen, ha Testamentomot kívánnak tenni, tsupán azokról testálhatnak; a' melly Javak, tudni-

illik a' Hit-rész, a' Jegy, vagy Házasági ajándék, és a' magával vitt Jószág olyan elsőséggel birnak, hogy azokat a' Férjnek az Özvegy által nem *subscribált* minden adósságai előtt ki-kellettik szakajtani.

3. §.

A' mi pedig az Özvegyek Hit-részt illeti: a' törvényes Hit-rész, *Dos legalis*, ahozképest mérsékeltetik, a' mennyi a' redemptionalis summa, vagy a' másként vett földeknek ára, és ha az ősi javakból nagyobb Hit-rész ajánlatna a' Feleségnek, az örökösök nem lesznek kötelesek többet adni annál, a' mi itt meg-iratott; mindazonáltal a' tulajdon keresményből lehet mérséklett Hit-részt írásban-is ajánlani.

HATODIK STATUTUM.

A' vevésről, és adásról.

1. §.

Valamint a' Királyi kegyes Régulációnak 13-dik tzičkelye kívánja, az Ingatlan jószágoknak örökös eladása mindenkor a' Helybéli Tanács előtt mennyen véghez, és a' Fundusok könyvében, vagy más arra különösen rendelt Protocollumban be-irat-

tasson, azok az adások pedig, melyek nem a' Tanáts előtt lesznek, úgy tartassanak, mint ideig valók, kivéven az olyan örökös el-adásokat, melyek rendkívül való szükségben történnek, mert az olyan örök Fassiók, bár különös falak között készültek-is, magok erejekben meg fognak maradni. Az olyan örökös eladásokat továbbá, mellyek a' Tanáts előtt készülnek, a' Notárius a' Protocollumban irván, egy úttal az is fel-tegye, hogy az el-adó, és a' megvevő, vagy azoknak meg-hitelezett embereik, *Plenipotentiáriussaik* személlyesen jelen voltak, és hogy ezen utólsók miképpen mutatták-meg *Plenipotentiájokat*; úgy a' jelenlévő Tanátsbélieknek neveiket-is bé-írni köteles lészen, 's úgy osztán adja-ki a' Feleknek az adásról, és vételről szokott stilussal el-készült, Helység Petséttyével meg-erősített, és maga által *subscribált* bizonyosság levelet, vagy *Contractust*. Azon esetre pedig, ha a' Fassióknak *Protocollumban* való írásakor az örökös eladásnak említése ki-maradna, és ezen az okon idő jártával valaki az el-adott jószágot zálogos jussal vissza venni kívánná, ha tsak a' kereső Fél a' neki adott *Contractussal*, vagy ha *Contractus* nem iratott, a' még életben lévő Tanátsbéliekkel, vagy ha azok meg-hól-

tak, más tanúkkal meg-nem bizonyította, hogy azon el-adás valósággal zálogos volt, úgy kell azt tartani, mint örökös adást, és vételt.

2. §.

Hogy pedig eleit lehessen venni az olyan perlekedéseknek, mellyek a' meg-nem intésből, *ex neglecta praemonitione*, vagy a' káros következésből, *ex praejudicio* veszik eredeteket, meghagyatik; hogy a' Tanáts eleibe terjesztett el-adás, a' Nótárius és egy Tanátsbéli által a' testvéreknek, szomszédoknak, és másoknak, a' kiket azon jószágnak meg-vétele törvény szerént elébb illetne, tudtokra adattasson. Melly meglévén, az el-adó szándék papirosra leírva a' Tanáts Ház előtt táblán ki-függesztessen, hogyha a' meg-intetteken kívül többen-is vólnának, a' kik magoknak a' vételhez elsőséget tulajdonítanak, tudják magokat jelenteni. Tartoznak pedig magokat, a' táblának ki-függesztésétől számlálván, tizen öt nap alatt a' Tanátsnál bé jelenteni, és a' *Contractusban* lévő kötelezésnek eleget tenni, mert el-múlván a' tizen öt nap, ha az alatt magát senki nem jelentené, vagy ha jelenti-is, de a' *Contractus*, vagy el-adás kötelezéseinek eleget nem térszen, akárki légyen a' meg-vevő, bé-

kell a' jószágoknak birtokába botsájtani, és ennek a' bé-botsájtásnak olyan ereje fog lenni, hogy az el-adást soha semmi időben el-rontani ne lehessen.

3. §.

Midőn továbbá a' vételben való elsőség eránt több osztozó Atyafiak közt léssen a' kérdés, a' helybéli Tanáts annak ítélje az elsőséget, a' kit a' *successio* leg-közelebb illetve.

4. §.

Mivel pedig két féle rendű emberek lakják ezeket a' Districtusokat, kik közzül a' főbbek azok, kik azon alkalmatossággal, midőn a' Districtusok 1745-dik esztendőben kegyelmes Királyi meg-egyezés mellett magokat az Invalidus Katonák Pesti Háza Uradalma alól öt száz ezer forintoknak le-tételével, és ezer Lovas katonának ki-állításával ki-váltották, ezen summának, és a' melleleg való költségeknak ki-fizetésében részt vettek, és akkor tehetségekhez képeest magoknak, és a' maradékoknak számára kész pénzen földeket szerzettek, és így a' kegyelmesen meg-erősítettett

Pri-

Privilegiumok-is főképpen ő reájok tartoznak; 's Districtusbéli *redemptus* Lakosoknak neveztetnek; a' másbéliek pedig az úgy nevezettek *irredemtusok*, a' kik ismét kétfélék, úgymint egy felől azok, a' kik a' *redemptio* alkalmatosságával bizonyos földeket felfogtak, és az ezer Lovas katonák ki-állításában-is segítettek, de mivel a' reájok esett summának le-fizetésében késedelmeztek, az akkori Nádor-Ispánynak rendelése szerint a' fel-fogott földeket (mivel azoknak ki-rendelt váltás szerint való árát le-nem fizették) el-vesztették, mellyek osztán másoknak ollyanoknak adattak, a' kik az árát le-tették. A' másik rendbéli *Irredemtusok* azok, a' kik sem *redemptio* idején, sem az ólta magoknak földet nem szerzetek, vagy pedig azután Zsellérképpen jöttek lakni a' Districtusokba, a' kik azért Zselléreknek, *Inquilinusoknak* hivattnak. Midőn tehát valamelly fundust *Irredemtus* lakosnak adnának - el, azt kell megtartani, hogy ha azt *redemtus* akarja meg-venni, elsősége légyen az *Irredemtus* felett, és az *Irredemtus* is elébb meg-vehesse, mint az *Inquilinus*. Ha továbbá több *Redemptusok* akarnák azon fundust megvenni, és sem szomszéd, sem más elsőségű lakos nem jelentené magát, vagy pedig *Redemtus*

vevők nem találkoznak; több első rendű *irredemptusok* jelentenek magokat, a' Helybéli Tanács itéletében fog állani, hogy a' leg-jobb szolgálatú, és leg-érdemesebbnek ítéllye a' megvételen való elsőséget.

HETEDIK STATUTUM.

A' ki - költöztekről.

1. §.

Hogy eleit lehessen venni a' szabad, és határ nélkül való ki - költözésnek, melly mind a' Districtusokra, mind a' köz jóra nézve igen káros, meghatároztatik, hogy ennekutánna a' Lakosoknak ezen Megyéből ki-költözni szabad nem léssen, hanem ha arra a' Districtuális Magistrátustól engedelmet nyerendek. Ha pedig olyanok találkoznak, a' kik eladván, vagy elhagyván örökségeiket, ennekelőtte ki-költöztek, és most el-adásoknak meg-semmisítése, vagy elhagyott jussaiknak vissza-szerzése eránt pert kezdenének, mind azért, mivel a' ki-költözés végett történt eladás, mellynek különben-is maga természeti szerént örökösnek kell lenni, meg-nem semmisíttethetik, és talán már a' *Praescriptio*-is hozzá járult; mind

pedig azért, mivel a' kik fundusokat el-hagyják, azzal a' magok jussokról önként le-mondanak, és szökevény Lakosoknak tartathatnak; az ilyenek magok keresetektől azonnal el-mozdítottassanak, ki-vévén az olyanokat, kiknek a' *successio* úttyán jussa vagyon, melly még a' Districtusokon kívül lakókra- is ki-terjed, tsak hogy azon terheket, melyeket hasonló tehetségű Megyebéli Lakosok hordoznak, igazán viselleyék, 's meg fizessék. Ki-költözteknek pedig, vagy fundusaikat el-hagyóknak, tsak azokat kell tartani, a' kik a' magok örökségeiket minden kénszerítés nélkül, vagy el-romolva, vagy pedig tsak azért el-hagyják, hogy a' nyomorúságos időkb- ben a' Privilegiális terhek alól magokat ki-vonhassák; vagy más részről magok jussaikat akárminémű szin alatt másnak eladják; ellenbe azokat, a' kik haszon hajtás, vagy kereskedés végett a' Megyéken kívül múlatnak ugyan, de azomban a' magok tehetségéhez alkalmaztatt minden Privilegiális terheket, és tartozásokat szakadatlanúl hordozzák; és földeiket mások által illendően mivel- tetik, mind addig kiköltözteknek tartani nem kellett, miglen ezen kötelességeket hijánosság nélkül véghez viszik.

2. §.

Azok továbbá, a' kik vagy Katonai, vagy más közönséges szolgálat, és hivatal miatt távol vagynak, vagy egyik Districtusból a' másikba által mennek, vagy pedig a' Megyéken kívül lévő Helységekben szolgálnak, vagy Hivaltalt viselnek, és azokban valóságos lakosokká nem lettek, valamint azért ki-költözteknek nem tartatnak; úgy ha ide haza lévő Attyokfiaival osztózni kívánnának, az olyan osztálynak az 1723-dik esztendőbeli 47-dik Articulushoz képpest megkelletik lenni, hogy ha mindazonáltal az osztály után a' Megyéből tovább-is kint maradni kívánnának, és másutt vállalván lakosságot, a' magok itten lévő részeit használni akarnák, ez eránt előre engedelmet kell nékiek nyerni, melly az eddig mondattak szerént a' környűl-állásokhoz képest fog réguláztatni.

NYÓLTZADIK STATUTUM.

A' Testamentomokról.

1. §.

HOGY a' Testamentom tételekben az egyenlőség meg-tartasson, és hogy

az azokra megkivántató Törvényes szokások nem - tudásából származható kérdéseknek, és perlekedéseknek eleje vétethessen, ezeknek utánna megkell tartani: Hogy ha a' Tanátsot valamelly Testamentomnak ki-halगतása véget meg-keresik, két Tanátsbéli embert küldjön-ki; különböző esetre három jámbor életű és köz hitelű lakosok (kik között egyiknek írást kellett tudni) ki-halgathatják a' Testamentomot, mellyet írásban vévén tizenöt napok alatt kötelesek a' Tanátsnak bé-adni.

2. §,

A' *Nuncupativum*, vagy szóbeli Testamentomra - is ugyan annyi Tanúk elégségesek, 's hasonlóan 15 napok alatt referálni kellett a' Tanáts-hoz a' Testálónak akarattját, mellyet a' Notárius azonnal Protocollumba vegyen. Azomban az írásbeli, *scriptum*, és szóbeli, *Nuncupativum* testamentomok közt ez a' különbség, hogy ha még akkor, mikor a' szóbeli Testamentom referáltatik, a' Testáló személy életben lészen, a' Relátio esküvés nélkül meg eshetik; hogy ha pedig az már akkor meghalt, kötelesek a' referáló Tanúk a' Testamentom valóságára meg-ésküdni, hogy ekképpen a' szóbeli Testa-

mentomban meg-eshető minden tsalárd-ság el-kerültessen. Utólyára a' Testamentom tóldaléknak, vagy *Codicillus-nak* ki-halgtására két emberséges Tanúk elegendők.

3. §.

Azon esetben továbbá, midőn a' testálni kívánó személy nagyobb tekin-tet végett, akár testamentomot, akár *Codicillust*, Magistratuális Tisztek előtt akarna tenni, azt ugyan két olyan tisz-ti személyek előtt meg-teheti; mivel azomban a' Magistratuális Tisztek a' Tanátsnak Relátiókat tenni nem tartoz-nak, azért ők magok írásbéli bizonyság levelét az előttök miképpen tett Testa-mentomról Tiszti hitelességekre a' Fe-leknek akármikor ki adhatták; azom-ban a' Testamentomot, vagy *Codicillust*, nagyobb bátorságnak okáért Gyűlés al-kalmatosságával a' közönséges Archi-vumba beadni kötelesek.

4. §.

Hogy ha pedig valaki mag, és Tes-tamentom nélkül meg-halna, semmi maradékot, kit az ő jószága illetve, nem hagyván, az olyan mag nélkül meg-haltnak javai, annak a' Helység-nek, mellynek lakossa volt, Tanátsá-

nak, és Közönségének, úgymint, a' melly a' Privilegiumoknak erejek szerint együtt véve Földes Uraságot térszen, szabad rendelkezésre fognak ezután-is szállani, és az olyan mag nélkül maradt jószág a' közönség jövedelmei közzé fog számláltatni, 's az által használtatni.

KILENTZEDIK STATUTUM.

A' Tanúknak meg - hiteltetésekről.

Szabad lévén a' Districtuális Kapitányoknak tsupán a' nékiek beadatott *Actió* mellett Biróskodni, önként következik, hogy a' Birói munkákat-is, úgymint *Inquisitiókat*, *Executiókat*, *Admonitiókat*, *Oculátákat*, és más hivatalokhoz tartozó kötelességeket, ámbátor *Commissió*, vagy kiküldés nélkül, tsak hogy mindenkor mellettek lévő Esküttel legyen, véghez vihetnek; és ezen ő munkáik, azért hogy reá *Commissiójok*, vagy kiküldettetések nem vólt, hibásoknak nem tartathatnak; minden ilyen tselekedeteikről mindazonáltal az 1729-dik-béli 25-dik tzikkely értelméhez képpeszt a' Districtusokhoz *Relátiót* tenni kötelesek légyenek.

2. §.

Az olyan *Inquisitióknak*, mellyek nem az egész törvényszék előtt készültek (*Collateralis*) azon törvényszék előtt, melly a' pert meg-ítéli, mindenkor *Authenticáltatni* kelletik; a' mellyek nem *Authenticáltatnak*, ha tsak a' Felek megnem-egyeznek benne, semmit sem fognak próbálni.

3. §.

A' szegényebbeknek pereikben pedig, ne hogy több költséggel terheltesse, mind a' két félnek részire ugyan azon alkalmatossággal közös *Inquisitió* tétessen, és a' Tanúk a' feltett *Deutrális* kérdéseken kívül-is, mindazokra, mellyek a' dolgot világosítják, és a' pernek velejére tartoznak, ki-kérdeztessenek.

TIZEDIK STATUTUM.

A' Praescriptióról, vagg Idómúlásról.

1. §.

Ámbátor a' fellyebb le-irt hatodik Statutumhoz képeest, melly szerént a' jószágnak által-adása után a' fassiókat invalidálni nem lehet, a' *Praescriptió* ritka esetekben kerüllyön elő, mindazonáltal ha kérdésbe jözne, annak határa a' szőlőkre, kertekre,

épületekre nézve, úgymint a' mellyek szüntelen való javitást, és gondviselést kívánnak, egy esztendő és egy nap léssen; a' földeket pedig három esztendő el-folyása alatt lehet keresni; meg jegyezvén azt, hogy ezen Megyékben-is a' just fenn-tartó törvényes esz-közök által a' *Praescriptio* közben közben el-romolhat.

2. §.

Az Appellálásnak *Praescriptiójára* nézve az végeztetik, hogy a' Felek a' Sententiának meg hallására az első Biróság által mindenkor elő hivattassanak, és azok ha appellálni akarnak, az appellátát (mellyet az Actorátus kérdésében-is meg-kell engedni) mindjárt az nap fel-tegyék; mert különben nem léssen nékik szabad appellálni. Ollyankor pedig, mikor a' Processus felsőbb Törvényszék által ítéltetik, ha jelen vagynak a' perlekedők, ugyan azt tartoznak tselekedni; ha pedig jelen nintsenek, a' Districtuális Kapitány, vagy Eskütt által adattasson tudtokra a' Sententia, a' kik-is annak publikálásától fogva tizen öt nap alatt, mert azután szabad nem léssen, tartoznak a' Helybéli Tanáts előtt bejelenteni, hogy ők appellálnak; mellyet ha el-múlatnának, a' Processusnak vé-

ge szakad, és a' Sententiát *exequálni* kelletik, ha tudni-illik abban az *Executio* meg-vagyon parantsolva, a' Processust pedig tsupán *Novum* által, a' jószágoknak birtokán kívül, lehet ismét el-kezdeni.

3. §.

Azokban az esetekben továbbá, hogy ha valaki az egyszer meg-tett osztályt magára nézve károsnak ítélvén, újat kívánna, vagy az elsőt igazíttatni akarná, azt a' meg-tett osztálytól számítván három esztendő alatt munkába vegye; mert el-telvén a' három esztendő, és az 1729-dikbéli 36-dik *Articulus* szerént a' just fenn tartó eszközöknek sem lévén semmi helye, az olyan keresetet a' *Praescriptio* semmivé teszi. Azomban az új osztályok, vagy a' régiek meg-igazíttatások eseteiben kötelesek magokat a' Megyebéli Birák azon 36-dik *Articulus* rendelkezéséhez szorossan tartani.

4. §.

Az adósságok *Praescriptiojára* az 1729-dikbéli 27-dik *Auszugális*, vagy Laistromos adósságoknak bé-próbállására, és megkivántató környűl állásra nézve pedig az 1723-dikbéli 53-dik tzikelyeket kelletik tellyesíteni.

TIZEN EGGYEDIK STATUTUM.

Az adósságokról.

I. §.

HOL, és mikor kellyen az adósságokat intabuláltatni (az elsőség végett Protocollumba iratni) már arról vagyon rendelés téve, a' Királyi kegyes Regulátiónak 13-dik tzikkelyében. Többire meg-határoztatik, hogy azon esetben-is, midőn az adósnak javai, már más *Creditornak Executio* mellett által adattak vólna-is, a' *Processus* kezdete előtt történt *Intabulatio* elsőséget tulajdonittson. Hogy ha pedig ugyan azon egy *Cridális Processus*ban több *Creditorok* öszve jönének, és nem vólna mindeniknek kielégítésére elégséges *Fundus*, és a' *Contractusok* sem vólnának intabulálva, akkor az elsőséget a' *Contractusnak* idejétől kelletik meg-határozni. Azon történetben pedig, a' hol hasonlóképpen semmi *Intabulatio* nem tétetett, egyik vagy másik *Creditor* azomban ámbátor későbbi *Contractusú*, Birói hatalom által, vagy másképpen magának elégtételt szerzett, nem álván ellent az, hogy a' *Contractusa* későbbi; az adósnak javait magánál meg-tarthattya, szabad lévén a' többi *Creditoroknak*, az Ingtatlan javakra

nézve esztendő, és egy nap alatt *superinscriptionalis* Processust kezdeni.

2. §.

A' mi az intabulációnak valóságát, és külső törvényes formáját illeti, igen-is megkivántatik, hogy az *Intabuláció* alkalmatosságával a' *Contractusok* magok valóságában előmutattassanak, és a' *Protocollumba* egészen be-irattassanak, különben az *Intabuláció* semmit sem fog érni. Ha mindazonáltal *Contractus* nem volna, azomban a' jelenlévő adós, az adósságot el-esmerné, az által a' *Contractusnak* nemléte ki-pótoltatik, és ez az el-esmerés ollyba tartatik, mintha a' *Contractus* mutattatott volna-elő.

3. §.

Többire midőn Biró eleiben kél a' dolog, az adósságnak bé-próbálására maga az *Intabuláció* nem elégséges, mert tudva vagyon, hogy sokszor az adósság ki-fizettetik, a' nélkül, hogy a' ki-fizetés az *Intabulációnak* alá irattatna; azért-is illyenkor magát a' *Contractust* kell bé-mutatni, vagy más módon kelletik az adósságot meg-próbálni. Azomban az innen származható több több perlekedéseknek elkerü-

lése végett meg-határoztatik, hogy ha az adósság *Intabulálva* vólt, midőn ki-fizettetik, annak bé-bizonyítása végett, a' ki-fizetés ugyan azon *Protocolumba* fel-jegyeztessen.

TIZEN KETTŐDIK STATUTUM.

A' hatalmaskodó tselekedetekről.

1. §.

Ha valaki mást tetemesen megver, meg-sebesít, rabbá tészén, más házara erőszakkal és lármával rohan, ingatlan jószágát el-foglalja, az olyan a' Magistratuális Fiskális által a' fő Kapitány Törvényszéke eleibe állítatván, tetteinek környűlláallásihoz képest büntettessen-meg.

2. §.

A' kisebb hatalmaskodásokban pedig, ha azokat egy Helybéli Lakosok követik-el, azon Helységnek Tanátsa; ha pedig több Helységnek lakosi belé egyelednek, a' Királyi kegyes *Regulációknak* első és második tzikkelyeikhez képeest, azon *Districtusnak* Kapitánya légyen a' Biró; melly kisebb hatalmaskodásnak a' büntetése ezen *Districtusoknak* bé-vett szokása szerént, fél vagy élő *Homágium*, tudniillik 25 forint, az eszközűl fel-vett minden

személy részéről pedig 12 forint fog lenni, ezenkívül a' költség és kár, a' Biróságnak jó lélekesméret szerént való betsúje szerént téríttessen-meg.

3. §.

Ha továbbá valamellyik Communitás, vagy maga hatalmaskodást tselekszik, (*Actum minoris potentiae committit*) vagy az ő nevében és parantsolatyára olyan mivelletik, azt a' Communitást olly formán érdeklik az 1613-dik-béli 23-dik tzikkelyben, és Országunk más törvényeiben a' hatalmaskodók ellen ki-szabott büntetések, hogy ha meg-fog bizonyosodni, hogy az az erőszakoskodás, minden vég, és fundamentom nélkül, következésképpen nem a' maga jussainak óltalmazására, és fent-tartására mivelletett, a' büntetést maga a' Biró és Tanátsbéliek tulajdon erszénnyekből a' Communitás Cassájának meg-téríteni köteleztetnek.

4. §.

Ha pedig valaki a' Helységeknek, vagy Pusztáknak határát, mellyeknek tudniillik békességes birtokokban vagynak, kaszállással, szántással, tilalmas legeléssel, meg rontaná, vagy

éppen el-pusztítaná, és az által határ-béli villongást bé-hozni igyekezne; az olyan a' Magistratuális Fiscális *Actiója* mellett, mint a' közönséges tsendességnek meg-háborítója, és a' más jószágának el-foglalója, a' Fő Kapitány által a' hatalmaskodók ellen rendelt büntetésekben marasztaltasson, vagy a' terhelőbb környül-állásokhoz képepest keményebben-is megbüntetessen. A' ki pedig az ollyas há-tárokat, vagy különös lakos birtoká-nak barázdáját-is, nem rontaná ugyan-el egészszén, hanem tsak lassan lassan foglalná, és e' szerént maga birtokát tovább terjeszteni igyekezne, bé-panaszolván a' megsértetett Fél maga dol-gát azon Helység Birájának, a' hol a' meg-sértő Fél lakik, 12. forintra büntettes-se, mellyet ha ismét tselekedne, a' büntetés meg kettőztessen, és az oko-zott költségnek meg-térítésére-is köte-leztessen.

5. §.

Többire, valamiképpen az elő-számlált birság büntetéseknek fele a' Biróságot, fele pedig a' Felperest il-leti; úgy a' szegény ember ellen foly-tatott perben a' pénzbéli büntetés mér-séklett, és a' Biróság által meghatáro-zandó testi fenytékké változtathatik,

mellyek közzül mellyiket visellye, a' meg-győzettegett fél választására hagyatik; hozzá adván itt azt, hogyha a' Felperes az eránt meggyőzettegett, hogy méltatlanul háborgatta az Alperest, a' fellyebb le-írt mód, és büntetések szerént, a' méltatlanság dijjában (*poena indebitae*) marasztaltatik.

TIZEN HARMADIK STATUTUM.

Az Esküvésről.

1. §.

Az olyan Perekről, mellyek valamelyik Félnek esküvése, vagy Hit le-tétele által végeztetendők, meg-hagyatik; hogy a' Helybéli Birák, sőt a' Districtuális Kapitányok által hozatandó Sententiák-is, minekelőtte a' Hit le-tétettnék, akár appellálatnak, akár nem, a' végett, hogy meg-lehes-sen tudni, ha lehet-é az 1729-dikbéli 27-dik Articulusra alkalmaztatni? a' Fő - Kapitányi Törvényszékre által küldessenek; külömben az egész *pro-cedúra* ollyba fog tartatni, mintha nem-is lett vólna.
